

Κύριε πρόεδρε,

Κυρίες και κύριοι,

Η στυγνή δολοφονία του Ρώσου πρέσβη στην Άγκυρα και η αιματηρή επίθεση σε ανυποψίαστους πολίτες στο Βερολίνο είναι δύο ακόμη γεγονότα που έρχονται να υπογραμμίσουν ότι έχουμε μπει σε μια **εποχή αυξανόμενης αβεβαιότητας. Καταδικάζουμε απερίφραστα** και τις δυο αυτές τρομοκρατικές ενέργειες και εκφράζουμε τα ειλικρινή συλλυπητήρια μας στις οικογένειες των θυμάτων.

Οι εστίες έντασης και αστάθειας πληθαίνουν και πολλές είναι κοντά μας. Όμως το φαινόμενο δεν είναι μόνο τοπικό ή περιφερειακό, ούτε συγκυριακό.

Η ψήφος υπέρ του Brexit στη Βρετανία, η προεδρική αλλαγή στις ΗΠΑ, ο συνεχιζόμενος πόλεμος στη Συρία, οι παγκόσμιες ανισότητες και οι διευρυνόμενοι διεθνείς ανταγωνισμοί δίνουν την εικόνα ενός **κόσμου σε συστημικά αδιέξοδα**, στον οποίο κυοφορούνται **μεγάλες αλλαγές και ανακατατάξεις**. Θέτουν ερωτήματα για τις προοπτικές και το ρόλο της Ευρώπης. Και καθιστούν **αντιπαραγωγική, αν όχι και επικίνδυνη, την εμμονή στην ίδια πολιτική και στο δόγμα του «business as usual», κλείνοντας τα μάτια στον πόνο που σκορπά η αυξανόμενη ανισότητα**, στην ανασφάλεια που προκαλεί η απουσία ελπίδας και προοπτικής.

Οι συνθήκες αυτές αναδεικνύουν τη σημασία της **Ελλάδας ως ένα πόλο σταθερότητας** στην ευρύτερη περιοχή. Ταυτόχρονα, επιβάλλουν το έγκαιρο κλείσιμο, στο βαθμό που εξαρτάται από εμάς, ανοιχτών θεμάτων, τη θωράκιση της χώρας και της κοινωνίας έναντι απρόβλεπτων εξελίξεων, αλλά και την ανάληψη πρωτοβουλιών που αναδεικνύουν το διεθνή ρόλο και ενισχύουν τη θέση της χώρας στο διεθνές περιβάλλον.

Υπό το φως των εξελίξεων αυτών θα πρέπει να αποτιμήσουμε την παρούσα κατάσταση και τις άμεσες προοπτικές.

1. Η πραγματική οικονομία διαψεύδει την καταστροφολογία

Η βασική διαπίστωση είναι ότι η πραγματικότητα διαψεύδει την καταστροφολογία.

Όλα τα στοιχεία πιστοποιούν ότι η έξοδος από την ύφεση δε συνιστά πλέον πρόβλεψη, αλλά γεγονός.

Στην αρχή του 2016 πολλοί μιλούσαν για νέα ύφεση, αύξηση της ανεργίας και άλλες καταστροφές. Πλησιάζοντας το τέλος του έτους διαπιστώνουμε ότι αυτές οι καταστροφολογικές προβλέψεις δεν επαληθεύτηκαν. Όπως εμείς είχαμε έγκαιρα εκτιμήσει, η οικονομία από το δεύτερο εξάμηνο μπήκε σε τροχιά ανάκαμψης τόσο της παραγωγής όσο και της απασχόλησης.

Η Έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος που δημοσιοποιήθηκε πριν από λίγες μέρες δεν μιλά απλώς για οικονομική ανάκαμψη, αλλά για μια **γενικότερη θετική δυναμική**. Πράγματι, τόσο η παραγωγή όσο και οι επενδύσεις και η απασχόληση έχουν αποκτήσει θετικό πρόσημο. Παράλληλα, τα «κόκκινα δάνεια» για πρώτη φορά από την αρχή της κρίσης έχουν αρχίσει να μειώνονται, παρατηρείται μικρή αλλά σταθερή επιστροφή καταθέσεων και δημιουργούνται προϋποθέσεις πιστωτικής επέκτασης.

Σπάνε, έτσι, δύο φαύλοι κύκλοι που ως τώρα κρατούσαν την οικονομία παγιδευμένη: ο φαύλος κύκλος της ύφεσης και της αύξησης της ανεργίας και ο φαύλος κύκλος της ύφεσης και της αύξησης των «κόκκινων δανείων». **Η ολοκλήρωση της αξιολόγησης και η ένταξη των ελληνικών ομολόγων στο Πρόγραμμα Ποσοτικής Χαλάρωσης της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας** θα επιτρέψει τη δοκιμαστική έξοδο στις αγορές, γεγονός που θα οδηγήσει σε μείωση των επιτοκίων δανεισμού όχι μόνο για το κράτος, αλλά και για τις τράπεζες και τις επιχειρήσεις.

Υπό τις συνθήκες αυτές, **οι ρυθμοί ανάκαμψης για το 2017 και 2018** θα επιταχυνθούν σημαντικά και οι δημοσιονομικοί στόχοι θα επιτευχθούν χωρίς πρόσθετα μέτρα. **Οι προϋποθέσεις, λοιπόν, για έγκαιρη και επιτυχή ολοκλήρωση του προγράμματος υπάρχουν και είναι ισχυρές.**

Μοναδική πηγή αβεβαιότητας είναι οι **αποκλίνουσες στρατηγικές μεταξύ των δανειστών**. **Προτάσεις για νέα μέτρα και μάλιστα για την περίοδο μετά το 2018 δεν μπορούν να γίνουν αποδεκτές.** Μάλιστα δημιουργούν ερωτήματα ως προς τις πραγματικές προθέσεις όσων τις

διατυπώνουν στο συγκεκριμένο χρόνο και με το συγκεκριμένο τρόπο. Γι' αυτό και όσοι στο εσωτερικό της χώρας αναφέρονται σε **καθυστερήσεις έχουν χρέος να αναφέρονται συγκεκριμένα** και στις αιτίες των όποιων τέτοιων καθυστερήσεων και στους πραγματικούς υπεύθυνους γι' αυτές.

Σε κάθε περίπτωση, **η Κυβέρνηση εργάζεται με βάση το βασικό και θετικό σενάριο** και θα κάνει από την πλευρά της ό,τι χρειαστεί για να επιλυθούν έγκαιρα οι λίγες εναπομείνουσες εκκρεμότητες.

2. Η απόφαση για το έκτακτο βοήθημα και η αναστολή της αύξησης του ΦΠΑ συνιστά κυριαρχικό δικαίωμα, απόλυτα συμβατό με τη Συμφωνία

Η βελτίωση όμως των οικονομικών δεικτών δεν συνεπάγεται την αυτόματη αντανάκλασή της στην κοινωνία. Η βαθιά ύφεση που δημιούργησαν ή και επέτειναν οι πολιτικές του 1^{ου} και του 2^{ου} Μνημονίου έχει αφήσει μεγάλα κοινωνικά τραύματα και η δημοσιονομική προσαρμογή έγινε με βαρύ κοινωνικό κόστος. Η στήριξη της κοινωνίας και ιδιαίτερα των πιο αδύναμων κοινωνικών ομάδων συνιστά προτεραιότητα και σ' αυτό το πλαίσιο εντάσσονται και οι πρόσφατες ανακοινώσεις του Πρωθυπουργού. Πρόκειται για **κυριαρχικό δικαίωμα της χώρας, απόλυτα συμβατό με τη Συμφωνία**, καθώς πρόκειται για υπεραπόδοση εσόδων από αυξημένη εισπραξιμότητα του ΦΠΑ και πάταξη της φοροδιαφυγής. Γι' αυτό και η διάθεσή τους έπρεπε και μπορούσε να γίνει εντός του 2016.

Η απόφαση αυτή δεν θέτει σε αμφισβήτηση την επίτευξη του συμφωνημένου στόχου για το πρωτογενές πλεόνασμα, όπως άλλωστε αναγνώρισαν με δημόσιες δηλώσεις τους ο Επίτροπος Ντομπρόβσκις, καθώς και ο Επίτροπος Μοσκοβισί, αλλά και ο πρόεδρος του ESM κ. Ρέγκλινγκ και πολλοί άλλοι παράγοντες και ηγέτες.

Οι αποφάσεις αυτές δεν έχουν καμία σχέση με εκλογές ή με προεκλογικούς σχεδιασμούς. Αποτελούν ουσιώδη πλευρά της **στρατηγικής της Κυβέρνησης για έξοδο από την κρίση, με την κοινωνία όρθια**, με κοινωνική δικαιοσύνη και κοινωνική συνοχή.

Διότι και οι κοινωνίες έχουν όρια και αν τα όρια των κοινωνιών παραβιάζονται, τότε δημιουργούνται τέρατα και τερατογενέσεις.

Αυτή ακριβώς είναι μια ουσιώδης διαφορά από τις προηγούμενες κυβερνήσεις.

Ποια είναι όμως η πηγή της χρηματοδότησης για το έκτακτο βοήθημα στους χαμηλοσυνταξιούχους και γιατί δεν παραβιάζει καμία συμφωνία και κανέναν ευρωπαϊκό κανόνα;

Επιτρέψτε μου -πριν απαντήσω- να αποκαλύψω στο σημείο αυτό μια πτυχή των διαπραγματεύσεων που ενδεχομένως δεν είναι γνωστή. Όταν το Μάιο-Ιούνιο του 2015 μας προτάθηκε πιεστικά η αύξηση των συντελεστών του ΦΠΑ στην εστίαση, τα νησιά και σε άλλους τομείς, εμείς αντιπροτείναμε αντί της αύξησης του ΦΠΑ να καλύψουμε το δημοσιονομικό κενό εξασφαλίζοντας τα αναγκαία έσοδα από τη βελτίωση της εισπραξιμότητας του ΦΠΑ και τη μείωση της φοροδιαφυγής γενικότερα. Δυστυχώς οι αξιωματούχοι των δανειστών επέμεναν. **Δε δέχονταν ως αξιόπιστα τα έσοδα από τις πηγές αυτές.** Όμως δεν είχαν αντίρρηση, φυσικά, να το επιχειρήσουμε και με τα έσοδα αυτά να ικανοποιήσουμε ανάγκες πέραν των συμφωνημένων. Και αυτό ακριβώς έγινε.

Μόνο με την **επέκταση των ηλεκτρονικών συναλλαγών** και άλλες παράλληλες δράσεις επετεύχθη **βελτίωση της εισπραξιμότητας του ΦΠΑ**, που η Τράπεζα της Ελλάδος την εκτιμά σε **600-900 εκατομμύρια αθροιστικά στο εννεάμηνο Σεπτέμβριος 2015-Ιούνιος 2016**, δηλαδή σε ετήσια βάση υπερβαίνουν το ένα δισ. Ένα μέρος από τα έσοδα αυτά χρησιμοποιήθηκε για την έκτακτη ενίσχυση των χαμηλοσυνταξιούχων. Ένα άλλο σημαντικό μέρος έχει κρατηθεί **ως απόθεμα ασφαλείας.**

Εννοείται πως από την ίδια πηγή μπορούν να χρηματοδοτηθούν στο μέλλον και άλλες ανάγκες, όπως και **στοχευμένες φορολογικές ελαφρύνσεις**, εφόσον, όπως εκτιμούμε, η βελτίωση της εισπραξιμότητας του ΦΠΑ θα συνεχιστεί και θα παγιωθεί μετά και από την ψήφιση του νόμου για την επέκταση των ηλεκτρονικών συναλλαγών.

Και επειδή διαβάζουμε διάφορα κατευθυνόμενα δημοσιεύματα σε μερίδα του γερμανικού Τύπου, αλλά ακούμε και δηλώσεις περί της ανάγκης τήρησης των κανόνων, **ποιος παραβιάζει πράγματι τους κανόνες;** Εμείς που είμαστε συνεπείς με τη Συμφωνία ή όσοι την ερμηνεύουν

αυθαίρετα και μονομερώς και κατ' εξακολούθηση χρησιμοποιούν άλλα μέτρα και άλλα σταθμά;

Από άποψη αρχών το θέμα είναι, κατά τη γνώμη μου, απλό και σαφές: **Είτε θα δεχθούν οι Θεσμοί τα έσοδα από την περιστολή της φοροδιαφυγής ως ένα αποδεκτό μέσο για την κάλυψη του δημοσιονομικού κενού και το σχηματισμό του πρωτογενούς πλεονάσματος, οπότε βεβαίως δεν μπορούν να χρησιμοποιούνται κατά βούληση, είτε δεν τα αποδέχονται, οπότε αποτελούν προσθετά έσοδα και μπορούν να χρησιμοποιούνται από την κυρίαρχη κυβέρνηση.**

Με τα σημερινά ισχύοντα λοιπόν και με δεδομένο ότι ο στόχος του πρωτογενούς πλεονάσματος 2016 έχει ήδη υπερκαλυφθεί, τα έσοδα αυτά είναι αποτέλεσμα παράλληλων δράσεων πέραν αυτών που έχουν συμφωνηθεί με τους δανειστές. Η επίτευξή τους είναι πέραν των συμφωνημένων στόχων. Η διάθεσή τους, επομένως, συνιστά **κυριαρχικό δικαίωμα της χώρας και της κυβέρνησης**. Πιστεύω ότι αυτή πρέπει να είναι μια κοινή θέση όλων των πολιτικών δυνάμεων, μια εθνική θέση. Διαφορετικά θα πρέπει να αποδεχθούμε ότι οι συμφωνίες με τους δανειστές καταργούν κάθε έννοια ή χώρο λαϊκής και εθνικής κυριαρχίας και αυτό θέλω να πιστεύω καμία δημοκρατική πολιτική δύναμη δεν το υποστηρίζει ούτε το επιθυμεί.

3. Το νέο παραγωγικό υπόδειγμα

Όπως είπα και στην αρχή της ομιλίας μου, υπάρχει βελτίωση ορισμένων οικονομικών ανισορροπιών που ήταν στο πυρήνα της κρίσης. Όμως **η βελτίωση που έχει επιτευχθεί δεν είναι ούτε επαρκής ούτε βιώσιμη, διότι έγινε με βαρύ κοινωνικό κόστος**. Παραδείγματος χάριν η μείωση του ελλείμματος εξωτερικών συναλλαγών μόνο ως ένα βαθμό αντανακλά τη μετατόπιση της παραγωγής σε διεθνώς εμπορεύσιμα αγαθά.

Παρόλο που η πρόοδος στο πεδίο αυτό δεν πρέπει να υποτιμηθεί, εντούτοις σε μεγάλο βαθμό **οι θετικές εξελίξεις στο ισοζύγιο πληρωμών αντανακλούν τη μείωση των εισαγωγών ως αποτέλεσμα της φτωχοποίησης μεγάλου μέρους της κοινωνίας.**

Όπως και η βελτίωση στο δημοσιονομικό πεδίο αντανακλά την υποβάθμιση των δημόσιων υπηρεσιών και τη μεγάλη αύξηση του φορολογικού βάρους των συνεπών φορολογουμένων.

Όπως τέλος και η μείωση της ανεργίας ως ένα βαθμό στηρίζεται στην επέκταση της μερικής απασχόλησης.

Για να καταστούν, επομένως, διατηρήσιμες οι όποιες θετικές αλλαγές και για να αποβούν προς όφελος της κοινωνίας, αυτές πρέπει να ενταχθούν σ' ένα σχέδιο μετασχηματισμού της οικονομίας που να οδηγεί σε ένα νέο παραγωγικό υπόδειγμα. Νέο τόσο από παραγωγική και τεχνολογική άποψη, όσο και από την άποψη των κοινωνικών και των οικολογικών στόχων και δεσμεύσεων που πρέπει να υπηρετεί.

Από την άποψη αυτή συμφωνούμε με τις προτάσεις του ΣΕΒΕ για ενίσχυση της παραγωγικής βάσης σε διεθνώς εμπορεύσιμα αγαθά ως έναν από τους πυλώνες του υπό διαμόρφωση νέου παραγωγικού υποδείγματος. Όμως για να είναι διατηρήσιμο και βιώσιμο το νέο υπόδειγμα, πρέπει τα παραγόμενα αγαθά να ενσωματώνουν περισσότερη γνώση και έρευνα και να περιέχουν τελικά υψηλή προστιθέμενη αξία. Μόνο έτσι μπορούμε να έχουμε ταυτόχρονα αύξηση εξαγωγών και υποκατάσταση εισαγωγών. **Μια πολιτική εξωστρέφειας που στηρίζεται στη μείωση του κόστους εργασίας έχει μη διατηρήσιμα αποτελέσματα και είναι καταδικασμένη** για τρεις λόγους:

- ☐ Πάντα θα υπάρχουν **αγορές με φθηνότερο κόστος** εργασίας.
- ☐ Έτσι μένει **ανεκμετάλλευτο** το υψηλής ειδίκευσης **ανθρώπινο κεφάλαιο** της χώρας.
- ☐ **Ενισχύεται**, αντί να αντιστρέφεται, το φαινόμενο του **brain drain**.

Πέραν αυτών όμως, το παραγωγικό υπόδειγμα αυτό, ακόμα κι αν επιτυγχάνει υψηλές εξαγωγικές επιδόσεις για ορισμένο χρόνο, δεν θα είναι βιώσιμο εάν η ενδογενής οικονομική δυναμική συρρικνώνεται διαρκώς και υποβαθμίζεται η αγοραστική δύναμη της πλειοψηφίας του πληθυσμού.

Για να είναι βιώσιμο το νέο παραγωγικό υπόδειγμα, **πρέπει να υπηρετεί και κοινωνικούς στόχους**, να δημιουργεί σταθερές καλά αμειβόμενες και πλήρους απασχόλησης θέσεις εργασίας, να στηρίζεται σ' ένα σύστημα συλλογικών διαπραγματεύσεων, που διασφαλίζει τα

δικαιώματα των εργαζομένων, να εξασφαλίζει την αύξηση του μεριδίου της εργασίας στο εθνικό εισόδημα και τη χρηματοδότηση ενός σύγχρονου διάφανου, κοινωνικού κράτους χωρίς πελατειακές λογικές και άλλες διακρίσεις.

Η αναβαθμισμένη παραγωγικότητα, η οικολογική βιωσιμότητα και η κοινωνική δικαιοσύνη συνθέτουν, λοιπόν, το νέο υπόδειγμα της βιώσιμης και δίκαιης ανάπτυξης που αποτελεί τον άμεσο στόχο, αλλά και το μέσο ταυτόχρονα, το όχημα για να υπερβούμε τα χρεοκοπημένα πρότυπα του παρελθόντος και να βγούμε από την κρίση.

Αυτή είναι η βάση των νέων συναινέσεων και των νέων κοινωνικών συμμαχιών που απαιτούνται για τη συγκρότησή του και για τη μετάβαση σε αυτό.

4. Η μετάβαση

Οι νομοθετικές και άλλες πρωτοβουλίες, τις οποίες λαμβάνει η Κυβέρνηση, αποτυπώνουν και προωθούν **το νέο συνεκτικό παραγωγικό πρότυπο που έχει ανάγκη η Ελλάδα**. Εντασσόμενες σε έναν συνολικό στρατηγικό σχεδιασμό, οι θεσμικές και διαρθρωτικές τομές παύουν να είναι απλές ρυθμίσεις και μετατρέπονται σε πραγματική παραγωγική δύναμη ικανή να μεταβάλλει το επενδυτικό κλίμα. **Τα πρώτα βήματα της μετάβασης προς το νέο παραγωγικό υπόδειγμα πραγματοποιούνται ήδη** με τον επανασχεδιασμό του **ΕΣΠΑ**, το νέο **Αναπτυξιακό Νόμο**, τα νέα **χρηματοδοτικά εργαλεία** για τη χρηματοδότηση των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, το νέο ολοκληρωμένο θεσμικό πλαίσιο για τη συνδυασμένη ρύθμιση των «**κόκκινων δανείων**» και των χρεών προς το δημόσιο και τα ασφαλιστικά Ταμεία, με την απλούστευση των **διαδικασιών ίδρυσης και λειτουργίας επιχειρήσεων** και με άλλες δημόσιες πολιτικές.

Η επιτυχία όμως της μετάβασης στο νέο αναπτυξιακό υπόδειγμα **απαιτεί τη συμβολή όλων, την ενεργή παρέμβαση της κοινωνίας, το διαρκή κοινωνικό διάλογο, τη στενή συνεργασία δημόσιων και ιδιωτικών φορέων.**

Χαίρομαι που ένα τέτοιο διάλογο έχουμε ήδη οικοδομήσει με το Σύνδεσμο Εξαγωγών Βορείου Ελλάδος και ασφαλώς θα τον συνεχίσουμε σε ακόμη πιο ουσιαστικές βάσεις.